

Dalia Jazukevičiūtė

Jo vardas SIBIRAS

Romansas

Alma littera

6

Žodžio „Sibiras“ aš nežinojau. Jo mūsų namuose nebuvo. Visai. Dvidešimto amžiaus šeštajame dešimtmetyje jo nebuvo mano galvoje. Aš jo nežinojau, nes mano tėvas – naivuolis idealistas. Jaunas komunistas. Pats pirmas įstojęs į partiją tose apylinkėse. Todėl jokio Sibiro ir nebuvo. Buvo tik šviesi ateitis. Tėvo idealizmas sutrupėjo tik po labai labai daug metų. O tada... Tada buvo tik aistringas mano tėvo troškimas griebtis bet kokių reikalingų priemonių, kad kuo greičiau ateitų ateitis. Mano motina, gerokai racionaliau ir blaiviau žvelgusi į pasaulį, susitaikė su tėvo troškimais. „Dėl santarvės, dėl šeimos, dėl vaikų“, – sakydavo vėliau. Bet žinau, kad naktimis, visam namui sumigus, ji klūpodavo virtuvėje ant grindų ir meldavosi. Ne kartą buvau ją šitaip užklupusi mėnulio šviesoje,

vienišą, su ilgais naktiniais marškiniais. Sudėtos rankos, aukštyn pakelta galva. Įkvėptas jaunas mamos veidas, užmerktos akys. Ir aš, baladojanti kibiru priemenėje... Siu-siuo... Nelindau prie jos ir nieko neklausinėju. Juk sakau – vaikai yra protingi padarai, ne kokie silpnapročiai. Nežinau, ar tėvas nutuokė, kad mama naktimis slapta meldžiasi. Manau, kad taip. Bet niekada jai nieko nesakė, nesibarė, nors tai ir kirtosi su jo įsitikinimais. Greičiausiai tokį mamos elgesį tiesiog atlaidžiai laikė moterišku. „Na, moterys, jos tokios“, – kartais tarstelėdavo. Tarytum būtų išties žinojęs, kokios jos. Vieni juokai. Nieko jis apie jas nežinojo. Net nenutuokė. O turėjo tris – žmoną ir dvi dukras. Jo motina mirė jauna, o jo tėvas, mano tikras senelis, gyveno toli miškuose. Tai pas jį aš verždavausi, kai tapau kiek didesnė. Vasaromis.

Namuose, žinoma, niekas manęs neskriaudė, bet laisvė, tikra ir absoliuti, laukė tik ten – pas tikrą dieduką. Laisvė troboje, kieme, miške, prie ežero, kaimelyje, visur visur... Net dangus ten buvo kitoks – debesys greitesni, o vėjas smagesnis.

Pagaliau aš nudžiungu, kad dar neinu į mokyklą. Iki pat tos dienos, tiksliau, tos nakties, jaučiausi nelaiminga, kad visi eina į mokyklą, tik aš pasilieku. Mama ir tėtis kiekvieną rytą iš klėties išridena dviračius, guldo savo portfelius ant bagažinių, juos tvirtai pririša, sesuo užšoka ant tėvo dviračio kartelės ir jie numina sodo takeliu. Iki mokyklos trys kilometrai. Iš pradžių – gerą galą vieškeliu, o paskui plentu. Bet man tik penkeri su trupučiu. „Štai sueis šešeri... – guosdavo mama, kurios širdis nuolat nerimavo, kad aš paliekama su dieduku iki pat pavakarių. – Vos tik sueis šešeri, ir tu važiuosi kartu į mokyklą. Per anksti ir šešerių. Bet pakalbėsiu su švietimo inspektoriumi. Skaityti moki. Jis supras – juk vieną vaiką namuose paliekam... Be priežiūros. Ką tas diedukas? Vis kokių pramanų pilnas. Nežiūri jis namų.“

Diedukas namus prižiūrėjo. Bet kartais surengdavo man vieną kitą iškylą. Kartą nuėjome per laukus pas dirvą ariantį kolūkio traktorininką ir diedukas paprašė, kad tas mus pavežiotų. Traktorius buvo su vikšrais, kaip tankas. Jis dūmijo ir visas drebėjo sunkia geležimi. O mudu sėdėjome susispaudę šalia to tepaluoto ir suodino traktorininko ir arėme žemę. Vagojome, tirtėdami nuo baisingo

geležies drebėjimo. Aš ir dabar manau, kad arti reiškia baisiai drebėti. Tirtėti visu kūnu. Kai pagaliau sočiai „pri-siarėmė“ ir išlipome lauk, ir man, ir diedukui galvos dar ilgai tirtėjo toliau. Kaip kokiems paralitikams. O mama, ant mano drabužių radusi tepalų ir suodžių dėmių, nenu-siramino dvi dienas: „Juk galėjo kažin kas nutikti“, ir pyko ant to „visai suvaikėjusio“ dieduko.

Bet štai išaušo rytas, mane pažadino pusryčių, ir aš virtuvėje aptikau Edvardą. Iš naujo. Ir pirmą kartą nė kiek nepasigailėjau, kad visi išvažiavo į mokyklą. Turėjau puikią uoslę – man juk niekas neaiškino, kad aš dabar dienas leisiu su juo – Edvardu. Sibiru savo.

Aš jau ne kūdikis, aš kažkas kitas. Nežinau, kas. Bet pasaulis keitėsi. Aš apčiuopiau jo esmę. Mano buvęs pasaulis kažkaip apsaldo ir aptirpo, tarytum medus koriuose. Nuo tos staiga užgriuvusios pilnatvės. Ir aš keičiausi. Pavyzdžiui, pasijutau labai daili ir graži. Nežinojau, kodėl taip reikia. Bet man kažkas padiktavo: dabar reikia būti gražiai. Anksčiau nereikėjo, o dabar reikia. O jeigu reikia taip, tai ir būk. Gražuolė. Ir pati sau tapau stebuklu. Pati save stebinau. Nepasikeitė niekas – nei mano ūgis, plaukai ar sulopyti kailinukai, nei veltiniai su kaliošėliais, ausinė

kepurė ar senos rogutės... Niekas. O aš pasikeičiau. Giliai savyje liečiau sau būti gražuole ir elgtis taip, kaip elgtis gražuolės. Iš kur aš žinojau, kaip jos elgtis? Iš niekur. Tai žinojo mano esybė ir mano kraujas. Be jokių pastangų.

Nežinau, ar kiti įžiūrėjo mano pasikeitimus. Gal koks akylesnis ir įžiūrėjo. Bet žinau viena – Edvardas jau nuo vakar vakaro suprato, kad šitas vaikas susirgo nebūta vaikų liga, įsimylėjimo liga. Sunkaus įsimylėjimo. Gūdaus ir pabaisiško. Ir tas vaikas staiga ėmė gražėti.

Visada žinojau, kad galiu būti, kuo panorėsiu. Tik noras turi būti prasmingas ir stiprus. Todėl aš dabar tampu graži. Tas klaidus paaugliškas kampuotumas, bjauriojo ančiuko sindromas, vėliau tiek mane prikančinęs, dar laikėsi nuo manęs saugiu atstumu. O be to... Kas gi gali labiau pagražinti žmogų, jei ne meilė? Tik įsimylėję žmonės yra išties gražūs. Jie nušviesti. Ne tik iš vidaus, iš savo širdies, bet ir iš dangaus. Tai meilė iš dangaus juos apgaubia švelniausiu žavesio šydu.

Mes abu stovime sode, sniego iki kelių. Jis įkelia mane į seną vyšnią, pasodina ant aukščiausios šakos, kokią tik gali pasiekti. Aš žiūriu jam į akis. Liepiu sau: „Prisimink jo akių spalvą.“ Bet tai man per sunku... Jo akys nebuvo

aiškios ir mėlynos kaip tėvo, nebuvo rudos ir šiltos kaip mamos. Arba skaidraus butelio žalsvumo, kokios ir mano, ir mano sesers. Negalėjau perprasti jo akių spalvos, kad ir kaip stengiausi. Ir staiga man kažkas nežinomas pašnibždėjo: „Neįsiminsi. Tai ledas.“ Ledas... Jo akys – ledas. Kas gi nusakytų ledo spalvą? Ji keičiasi. Ji visokia ir visa ką sugeria į save. Ji ir tamsiai pilka, ir balta, ir permatoma, skaidri, ir tamsi, juoda, ir raudona, jeigu nutvieksta saulėlydžio, geltona saulėje... Ledas yra ledas. Visų įmanomų spalvų. Tiek pat juodas, kiek ir šviesus. Bet visada – šaltas.

Tą pirmą dieną mes abu stengėmės daryti viską, kad tik atslūgtų buvimo dviese įtampa.

Jis kilojo mane į aukščiausius medžius, žadėdamas niekada nebenukelti žemėn. Ir norėjo, kad bijočiau. Tik aš nebijojau. Kai esi paskendęs meilėje, bijoti nebegali tiesiog fiziškai. Nieko nebegali bijoti... Ir aš nemokėjau apsimesti bijanti, kad ir kaip jam pataikavau, norėjau patikti ir įtikti. Mano pastangos apsimesti buvo tokios beviltiškai bergždžios, kad jis supyko ir liovėsi.

– Gal įkelti tave į dangų? – piktai pasakė.

Paskui aš gulėjau ant rogučių, pilvu žemyn, o jis lakstė nuokalnėn ir vėl aukštyn į kalniuką kaip patrakęs. Tada ir po visą sodą. Galiausiai, numetę tas rogutes, abu keletą kartų nusivoliojome nuo aukšto upelio kranto žemyn. Upelis buvo ne tik seniausiai užšalęs, bet ir storai apklotas sniegu.

Bet šitas žaidimas buvo kažkuo pavojingas. Aš užkričiau ant jo. Jis atšoko nuo manęs. Kaip nuo ugnies. Aš ir buvau ugnis. Aš leipau iš meilės. Ir, žinoma, geismo. Bet nujaučiau tik pačią geismo pradžią, nežinojau, kas galėtų slypėti už jos, dar toliau, tik beprasmiškai liepsnočiau ir lydžiau save pačią. Nežinojau, kur mane veda troškimas. Buvau per daug naivi ir tyra suprasti, kur veda troškimai. Et, vaikai juk šventi kaip dangaus angelai... Žinoma, jie gali krėsti kokias tik nori šunybes, bet vis tiek jų sielos išlieka šventos, be dėmės.

Kai mes dar kartą nusiritome nuo skardžio ir aš vėl veidu atsitrenčiau į jo snieguotą krūtinę, jis staiga stryktelėjo ant kojų ir nusipurtė sniegą. Iš aukštai pažvelgė į mane, tebegulinčią sniege, ir pasakė:

– Kažkoks pamišėlis tas vaikas...

Apsisuko ir iš lėto nuėjo sau. Paprasčiausiai nuėjo.

Likau gulėti sniege. Ne, žinoma, aš nesijaučiau padariusi ką nedoro, neleistino. Ir nebuvau padariusi. Apie

nedorus ir neleistinus dalykus gali mąstyti tik jau sutepti, tik tie, kurie jau lytėjo nuodėmę... O juk aš buvau švari. Beveik naujutėlė. Ir niekieno dar nesutepta. Kad būčiau tokia likusi per amžius amžinuosius.

Bet kažką aš žinojau. Kažką, kas sunkiai įvardijama ne tik žodžiais, bet ir mintimis. Jutau kažin kokios neišskios bedugnės grėsmę. Ir trauką... Kažin kokį kryčio troškimą. Tarytum susinaikinimo. Troškau prasmegti, sudegti, mirti. Visko iškart. Kaip nors. Bet nebebūti. Aš nebijojau sėdėti ant aukščiausių medžių šakų. Arba ridentis žemyn nuo skardžio į upelį... Vieni juokai. Tai jis bijojo. Jis bijojo prie manęs prisiliesti. Ne aš bijojau – jis. Ar galėjau sau meluoti, kad nesuprantu, kodėl? Ne, negalėjau. Niekada nebuvo melagė – maniausi tiesiog norinti kristi į tą nežinios bedugnę. Bet maža to. Norėjau, kad ir jis kristų kartu, o krisdamas pralaužtų upelio ledą ir pultų kartu su manimi į juodo verdančio vandens gelmę.

Nenumaniau, kas toji mirtis. Bet kažkas manyje tai numanė. Mano kaulai, oda, širdis.

Gulėjau sniege ir ledėjau. Jutau, kaip mano kailinukų rankovės apaugo sniego plutele. Paskui ir veltinukai, apauti kaliošais. Bet nesikėliau. Atvirkščiai. Keletą kartų

pasimuisčiau taip, kad visas mano menkas kūnelis dar giliau nugrimztų į sniegą. Primerkiau akis ir pro blakstienas žvelgiau į tolimą šaltą saulę. Gaudžiau jos baltus blyksnius. Galėjau juos ilginti ir trumpinti – tiek, kiek prisimerkdavau. Silpniau ar stipriau.

Ilgainiui mane apėmė snaudulys. Šalčio nebejutau. Ir tada virš manęs iškilo juodas šešėlis. Atmerčiau apsnūdusias akis ir pamačiau – jis stūksojo virš manęs kaip koks antkapis. Mano širdis išskrido lauk. Atrodo – pro gerklę... Išskrido, paplazdėjo ore ir parlėkė atgal. Aš laimėjau. Jis grįžo... „Aš laimėjau“, – be jokio garso rėkė kažkas labai įpykęs mano krūtinės ląstoje, suspaustoje ant kailinukų stipriai sukryžiuotos skaros. Mylėjau, nebijojau mirti ir todėl laimėjau. Mano didžioji pirmoji pergalė. Tas niekšiškas pergalės kvaitulys.

Ko vertos visos kitos – tos neva pergalės? Jos nublan-ko. Palyginti su šia, jos atrodė bedžiaugsmės.

Vėliau daug kartų gyvenime aš tariausi mylinti, bet nemylėjau. Toji pergalė buvo vienintelė. Man skirta. Ir visai neskirta, nelemta, neįmanoma. Neįmanoma, o vis dėlto atsitikusi.